

نسخ خطی در کتابخانه الازهر

از میان ۳ میلیون نسخه خطی در خصوص تمدن اسلامی، مصر دارای ۱۳۰ هزار نسخه خطی است که ۴۲۱۶۴ نسخه آن در غالب ۲۴ هزار مجلد در کتابخانه الازهر موجود است. این نسخ از دوران فاطمیان تا اواخر قرن نوزدهم میلادی را شامل می‌شود و در برگیرنده گنجینه‌ای درباره قرآن، تفسیر قرآن، علوم قرآنی، حدیث، علوم فقه، ادبیات، تاریخ، و... می‌باشد.

کتابخانه الازهر را العزیز بالله خلیفه فاطمیان در سال ۹۹۱ م بنانهاد و صدها قرآن و کتاب به این کتابخانه منتقل شد. خلیفه بعدی فاطمی الحاکم بامر الله کتابهای کتابخانه «دارالعلم» را هم به کتابخانه الازهر افزود. کتابخانه یاد شده را پدرش العزیز بالله تأسیس کرده بود. در زمان ایوبیان حدود ۴۰۰ کتاب به کتابخانه الازهر اضافه شد ولی این کتابخانه در دوران ممالیک مورد عنایت ویژه‌ای قرار گرفت و کتابهای آن بسیار افزایش یافت. با اشغال مصر در سال ۱۷۹۹ م توسط فرانسویان بسیاری از نسخ خطی به تاراج رفت و به پاریس برده شد. سرانجام در سال ۱۸۸۲ م و بعد از اشغال مصر توسط بریتانیا، محمد عبده مفتی مصر تصمیم به تأسیس کتابخانه جامعی برای الازهر گرفت. در سال ۱۸۹۷ م این پروژه به اجرا درآمد و کتب و نسخ خطی به مکان جدید آورده شدند. کتابخانه جدید التاسیس محمد عبده در واقع از ۶ مکان جداگانه در داخل مسجد جامع الازهر تشکیل می‌شد که عبارت بودند از: المدرسة الاقبعاویة، المدرسة الطیبرسیة، الرواق العباسی، الرواق الاتراک، الرواق المغاربة، الرواق الشوام.

متأسفانه این مجموعه عظیم بدون فهرست و در معرض آسیب و از بین رفتن بوده است. الازهر برای نجات این آثار در سال ۱۹۷۷ م با «مرکز المعلومات و الدعم» برای تصنیف و فهرست نویسی آن و جلوگیری از هرگونه آسیبی و نیز ارائه آن از طریق شبکه اینترنت جهت استفاده پژوهشگران قرارداد منعقد کرده است.